

մուլուս պաղատեցաւ Արամազդին՝ որ կեցնէ խառնաշփոթ փախուստը, և խոտապառ իրեն տաճար մը նուիրելու¹։ Իսկոյն Հոռոմայեցիք կանգ առին, Այգ պահուն՝ ման, կամարց Սարինուկները, որ Հոռոմայեցւոց կիներն եղբւր էին, իրենց ծնողաց և ամուսիններուն մէջ ինկան ու պաղատախան արցունքներով արեւանակց կոխը դա-դրեցուցին։ Անմիջապէս երկու թագաւորները զաշնադրու-թիւն մը կ'ընծային, ու երկու ժողովուրդներն իրարու ձու-լուցանւն։

Որ մը Հոռոմուլուս իր զօրաց հանդէսն բնելու առնն՝ կատաղի փոթորիկ մը պայթեցաւ կայծակի հարուածներով ու սեւ ամպերով։ Ժողովուրդը սարսափահար ջրուեցաւ։ Երբ փոթորիկէն յետոյ վերստին հաւաքուեցաւ՝ տեսաւ որ Հոռոմուլոս մէջ տեղը չկար։ Ձայն ելաւ որ նա կայ-ծակի ու փայլակներու մէջ երկինք յափշտակուած է, Եւ ասով ժողովուրդը սկսաւ զինքը իրեն կուրծիկնու տա-տաւած պաշտել²։

Տատիոսի մեռնելէն վերջ՝

ՀՈՐՈՄՈՒԼՈՍ

Հոռոմուլոս (753-716) մի-

նակ թագաւորեց, Հաւա-

նորէն ինքն եղած է հիմնադիր Հոռոմի քա-ղաքակա՞ն ու զինուորական զօրութեան։ Երեք քաղաքներու միութեամբ Հոռոմ մեծ-նալով՝ իր զէնք ունէր սակայն մէկ կող-մանէ լատին զաշնակցութիւնը, որուն ինքը մաս չէր կազմեր, միւս կողմանէ Եւրոպ-րիան և Սարինացիները, որոնց հետ նա որ և է ներքին կապ չուներ։ Հոռոմէական ժողովուրդն ուստի իր օրօրացէն իսկ զա-տապարտուած էր մշտնջենաւոր պատե-րազմի, որուն համար՝ քաղութիւնն իրեն մեծագոյն առաքինութիւնը եղաւ։

Որոշ բան մը չենք գիտեր Հոռոմայեց-

ւոց իրենց դրացիներու դէմ մղած առաջին պատերազմներուն վրայ. միայն գիտենք որ Հոռոմ կամաց կամաց իր հողն ընդար-ձակեց և Լատինի մէջ անկախ զիրը մը բռնեց։ Սակայն երեք ժողովուրդներուն ձուլումն ազնուապետութեան զօրութիւնն ա՛յնպէս անցուց՝ որ դաւ մը նուիրելով Հոռոմուլոսի դէմ՝ սպաննեց զայն, և իշ-խանութիւնը տարւոյ մը չափ (716-715) անցաւ ազնուականներէ կազմուած ծերա-կոյտին ձեռքը։ Այս շրջանն անիշխանակոն միջոց (interregnum) կոչուեցաւ։ Բայց Լատիններու ու Սարինացւոց մէջ ծագած վէճերը փութով ազնուապետական կառա-վարութեան վերջ զրին՝ վերահաստատե-լով արքունի գահը։

Ժողովուրդը Տատիոսի
ՆՈՒՄԱ Փեհան Սարինացի Նումա
ՊՈՐՊՈՒԼՈՍ Պոմպիլիոսը (715 - 672)
Թագաւոր ընտրեց։ Ինչ-պէս որ Հոռոմուլոս պետութեան քաղաքա-կան ու զինուորական կարգերուն հիմնա-դիրն եղաւ, այսպէս ալ իմաստուն և խա-ղաղասէր Նումա, — որու համար կ'ըսեն թէ Եգեթիա զիցուհիէն ներշնչուած էր, — հռոմէական կրօնքին ու ծէսերուն կազ-մակերպողն եղաւ։ Վերանորոգեց տոմարն և կառուց տաճար մը նուիրուած Յանոս «Երկզուի» աստուածին, որու մէկ ճակա-ւը դէպ ի անցեալը դարձած էր, միւսը դէպ ի ապագան։ Այս տաճարը խաղաղու-թեան ժամանակ զոց կը մնար, իսկ պա-տերազմի առնն բաց էր։

Շար.

Հ. Ս. ՏԵՐ-ՄՈՎՍԵՅԱՆ

1. Հոռոմ տաճար մը կար՝ նուիրուած Կեցուցիչ Ար-ժազդին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՐՏԵԱՆ Եւրոպայի պատուաբեր Բարիկաքնակ անխնոց Բանասէրն, եւ Պատմութեան Ուսուցչապետը՝ Տիար Կ. Յ. Բանասէրն, ի լոյս ըն-ծայած է «Carte de l'Arménie Ancienne» գողտը, երեքգոյնեան եւ մանրակրկիտ քա-տէսը, գրեթէ 50 X 30 ներքին տարածութեամբ, եւ մեծ ու ընտիր Թուղթի վրայ տպա-գրութեամբ Ֆրանսերէն քարտէսը։ Ստանալու համար դիմել առ Ռեդիսսոն։

Mr. le Prof. G. Basmadjian, 9; Rue Gazan PARIS